|| अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ||

(B -२.८८)

NAAC Re-Accredited

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

द्वितीय वर्ष बी.एफ.ए.

रेखा व रंगकला

(Drawing and Painting)

जून २०१० पासून

प्रवेश - प्रक्रिया

प्रथम वर्ष बी.एफ.ए. (ड्रॉईंग ॲन्ड पेन्टींग) पास असलेल्या विद्यार्थ्यांना द्वितीय वर्ष बी.एफ.ए. (ड्रॉईंग ॲन्ड पेन्टींग) ला प्रवेश देण्यात येईल. परीक्षेल्या बसण्यासाठी वर्गातील ७५% उपस्थिती व वर्गकामात ४०% गुण असल्याशिवाय परीक्षेला बसता येणार नाही.

तसेच श्रेणी व ए.टी.के.टी.चे नियम आर्ट फॅकल्टीच्या प्रचलित नियमाप्रमाणे लागू असतील.

द्वितीय वर्ष - बी. एफ. ए. (पेंटिंग) रेखा व रंगकला
वर्गकाम - अध्यापन तक्ता

अ. नं.	विषय (Subject)	संख्या Units	तासिका Hours
	विभाग पहिला - सैध्दांतिक (Theory)		
१)	कलेचा इतिहास - (History of Arts)	०८	९०
२)	सौंदर्यशास्त्र (Aesthstics)	०८	९०
३)	कलारसग्रहण, वादविवाद आणि चर्चा (Art Apprecation, Discussion & Debates)	०६	१०
४)	ग्रंथालय	०२	१०
	विभाग दुसरा - (Practical)		
१)	पुर्णाकृती मानवाकृतीचे रेखाटन व पुतळ्याचे रेखांकन - (Drawing From Life & Antic Drawing)	१०	५०
२)	शरीर रचनाशास्त्र (Anotomy)	०८	४०
३)	वस्तुंचे बाह्यशिघ्रचित्रण व निसर्ग चित्रण (Outdoor Sketching and Landscap)	१०	४०
४)	व्यक्तीचित्र (Head Study)	०८	९०
५)	चित्रात्मक संकल्प/डिझाईन (Pictorial Composition/Design)	०८	९०
६)	मुद्राचित्रण Print Making	०६+०२	९०+१०
७)	स्थिरचित्र Still Life	०८	९०
८)	संगणक	२+२	१०

टीप - अ) सैध्दांतिक विषय व मुद्राचित्र विषय सोडून सर्व विषयाकरीता ½ इंपीरीअल आकाराचा कागद वापरावा.

ब) मुद्राचित्रणासाठी वर्गात अथवा परीक्षा दालनात एकमेकांचे सहकार्य घेण्यास हरकत नाही.

क) संगणकांचे वर्षभरात किमान २ प्रात्यक्षिके (प्रिंट) व २ सैध्दांतीके करणे आवश्यक आहे.

द्वितीय वर्ष - बी. एफ. ए. (पेंटिंग) रेखा व रंगकला
परिक्षा पध्दती

अ.नं.	विषय	तासिका	अतंर्गत गुण	परिक्षा गुण	एकुण गुण
	विभाग पहिला - सैध्दांतिक (Theory)				
१)	कलेचा इतिहास (History of Art)	०३	२०	८०	१००
२)	सौंदर्यशास्त्र (Aesthetics)	०३	२०	८०	१००
	विभाग दुसरा - प्रात्यक्षिक (Practical)				
१)	चित्रात्मक संकल्प (Pictorial Composition)	१०	२०	८०	१००
२)	स्थिरचित्र (Still life)	१०	२०	८०	१००
३)	व्यक्तीचित्र (Head Study)	१०	२०	८०	१००
४)	संपूर्ण मानवाकृती रेखांकन व शरीररचनाशास्त्र (Drawing From Life)	०५	२०	८०	१००
५)	मुद्रा चित्र (Print Making)	१५	२०	८०	१००
६)	अजिंठा प्रकल्प (Ajanta Project)	--	४०	--	४०
७)	परीक्षेस नसलेल्या विषयांचे अंतर्गत गुण (Not For Exam. Subject Internal Mark)	--	६०	--	६०
	एकूण गुण (Total):		**२४०**	**५६०**	**८००**

टीप - सुधारीत अभ्यासक्रम इ. स. २००९/२०१० पासून (८०+२०) (प्रथम वर्ष बी. एफ. ए.) लागू करण्यात आलेला असून पूर्वीचा पॅटर्न बदलून ८०+२० पॅटर्न लागू करण्यात आलेला आहे.

द्वितीय वर्ष - बी. एफ. ए. (पेंटिंग) रेखा व रंगकला

कला इतिहास :-

१. **अ) भारतीय कला** - गुप्त काळ

वास्तु कला - विष्णु मंदीर, देवगड, दुर्गा मंदीर, अहिहो

शिल्प - शेषशायी विष्णू - देवगड, उभा बुध्द - मथुरा

अजंठा गुहा क्र. १९ - प्रवेशद्वार व अंगण

बसलेला बुध्द - सारनाथ, वराह अवतार - उदयगिरी

चित्रकला - अजंठा भिंतीचित्राचे तंत्र, विषय, रंग भरणी याद्वारे चित्राचा अभ्यास

गुहा क्र. १ - पद्पाणी - बोधीसत्त्व, गुहा क्र. १७ - अप्सरा, बुध्दाच्या स्वागतासाठी निघालेला इंद्र, चित्रकलेची सहा अंगे.

``रुपभेद प्रमाणनि भावलावण्य योजनम् | सादृश्यं वर्णिकाभंग इति चित्र षंडगकम् बाध गुफातील भित्तीचित्रे इ.``

- मध्ययुगीन काळ -
  - पल्लव राजवंश - गंगावतरण शिल्प, पंच रथ - महाबलिपूरम
  - राष्ट्रकुट वंश - कैलास मंदिर - वेरूळ, त्रिमुर्ती शिल्प - एलिफंटा
  - चंदेल राजवंश - कंदशिय महादेव मंदीर - खजुराहो (नागरशैली)
  - ओरीसा शैली - सुर्यमंदीर - कोणार्क, लिंगराज मंदीर - भुवनेश्वर
  - सोलंकी वंश - जैन मंदीर - अबू (वासर शैली) सुर्यमंदीर - मोढेरा
  - दक्षिण भारत - मिनाक्षी मंदीर - मदुराई (द्राविड शैली) तंजावरची मंदिरे (चोलवंश)

- होयसाळ वंश - बेलूर - हळेबीळची मंदीरे, नटराज (शिल्प) ब्रांझ धातू
- भारतीय लघुचित्र शैली
- राजपूत शैली - षडऋतू वर्णन, नायिका भेद, अष्टनायिका, रागमाला
- पहाडी शैली (कांग्रा) - भागवत, गीत गोविंद इ.
- मुगल शैली - अकबर स्कूल, बाबरनामा, जहांगीर स्कूल, व्यक्तीचित्रे पशुपक्षी यांची चित्रे

ब) पाश्चिमात्य कला -

- ग्रीक कला - आर्षकाळ - कोरे - कोरस, थाळीफेक्या - मिराव

  अभिजात काळ - ॲन्थेना पारथेनॉन (शिल्प) (फिडीअस)

  भालेकरी (शिल्प) पॉलिक्लिटस

  प्रॅक्सिटल्स, स्कोपास व लिसिप्पस व त्यांची शिल्पे
- हेलेनिस्टिक काळ - मृत्युपंथाला लागलेला गॉल, लाओकुन व त्याची मुले,

  विजयाची देवता इ.
- वास्तुशिल्प- डोरिक - आयोनिक व फोरिन्थियन शैली, पार्थिनान मंदीर,

  रंग मंदीरे इ.
- रोमन कला - वास्तूशिल्प- पॅन्थेऑन मंदीर, न्याय मंदीरे (Basilica)

  नाट्यगृह- फॅलोइयम, स्मारक स्तंभ, विजय कमानी- ॲस्टस बादशहा

  शिल्पकला- ऑगस्टस बादशहाचे व्यक्तिशिल्प, उत्थित शिल्प, विजय

  कमानी व विजय स्तंभ यावरील
- मोझेइक चित्रकला - सान्ता कोस्ताना व सान्ता पुदेन्झिआना (रोम) येथील

  घुमटावर. राव्हेन्ना येथील सॅनव्हिताले (San Vitala)

- ○ चर्चमधील चित्र थिओदार राणी व सेवक वर्ग
- ○ बायझॅन्टाईन कला - `हेगिआ सोफिया`- आतील भाग
- ○ गाथीक आर्ट - वास्तुकला- कॅथिड्रल- शार्म कॅथिड्रल, नोत्रदान चर्च (पॅरीस)

  रंगीत काचचित्राच्या खिडक्या, चित्रकार- दुच्चिओ- मार्तिनी जिओत्तो यांची चित्रे

  शिल्पे - कॅथिड्रलसच्या बाह्य भागावरील शिल्पे

२. सौंदर्यशास्त्र -

अ) प्राचीन भारतीय सौंदर्य सिध्दांताची ओळख.

अलंकार, रीती, ध्वनी, औचित्य व रस

आ) चित्रकलेची षडंगे (भारतीय व चिनी)

इ) सौंदर्य, सौंदर्यशास्त्र व कला या संकल्पनांचा परिचय

ई) कलानुभव व सामान्य अनुभव, स्वरूप व वैशिष्ट्य

उ) कला निर्मितीची प्रक्रिया

ऊ) चित्रकला, शिल्पकला व हस्तकला - साम्यभेद

ए) कला सौंदर्य या विषयीच्या विचाराचा परिचय-

टॉलस्टाय, प्लेटो, ॲरिस्टॉटल, रिचर्डस्, ड्युई, हेगेल

- ○ ग्रंथालय - ग्रंथालयातील पुस्तकातील - चित्रांचा, शैलींचा- त्याचे तंत्र, मांडणी, कालखंड इ. चा कलावंताच्या - वैयक्तिक जिवनाह अभ्यास, निरीक्षण, स्केचेस, नोंदी वगैरे.

Books for Reference - Wester Art

१) Encyclopedia of art volume No. १ to ५ by - John Ashbery Contributing Editors.

२) १०० Master pieces in coour by - Christopher Wood

३) A Modern Book of Esthetic by - Melving Reader University of Vashington.

४) Encyclopedia of thems and subjects in paintings by - Howard Demiel.

५) Christian and oriental philosophy of art by र् Aanand kumara

६) A Century of Modern painting by र् Joshep enmil, Muller frank elger Fabar.

७) A History of Asthetic by र् Bernard Besomgart

८) Art of the world र् The modern sage by र् H. G. Evers, translated by J. R. Faster

९) Great Museums of the world- by Paul Hamlyn

१०) Principles of art history by र् Helnrich wolfflin

११) Arts & Ideas by र् William Fleming

१२) Art of our Time

Indian Art :-

१) Art of India by Ajit Mukharjee

२) Introduction to Indian Art by Anand K. Coomara Swammy

Asthelic :-

३) Rupa Pratirupa by Biblia Impex Private ltd. New Delhi.

४) Lalit kala Contemporary No. १ to ३१, New Delhi

५) The Transformation of Nature in art by Coomara Swamy

६) भारतीय सौंदर्यशास्त्र - श्री. पु. ना. विरकर

७) History of Indian and Indonesion Art by A. D. Coomara Swamy

८) Indian Paintings by Percy Brown

९) ५०० Years of the Art of India by- Prof. Mario Bussagli, Calembus Shivaramamurti

१०) Folk art of Maharashtra

११) Fundamentals of Indian Art by S. N. Dasgupta

१२) कलेचा इतिहास (भारतीय व पाश्चिमात्य) - रमेशचंद्र पाटकर

१३) कलेचा इतिहास भारतीय - श्रीधर शहाणे

सौंदर्यशास्त्र - द्वितीय वर्ष व तृतीय वर्ष

संदर्भ ग्रंथ :-

१) भारतीय साहित्य शास्त्र - गं.त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

२) प्राचीन काव्यशास्त्र - र. पं. कंगले, मौज प्रकाशन, मुंबई ४

३) सौंदर्य आणि साहित्य - बा. सी. मर्ढेकर, मौज प्रकाशन, मुंबई ४

४) सौंदर्यानुभव - प्रभाकर पाध्ये, मौज प्रकाशन, मुंबई ४

५) Living issues in philosophy – Harold Titus Eurasian Publishing House, Ramnagar, Delhi

६) Indian Asthelics vol. I & II – Reghvan, Kitab Mahal Delhi.

७) Fundamental of Indian Art – Dasgupta, Bhartiya Vidya Bhavan

८) विष्णुधर्मोत्तर पुराण

९) अभिलतितार्थ चिन्तामणी

१०) समरांगण सूत्रधारा

११) कामसूत्र - वात्सायन

३. पूर्ण मानवाकृती व ॲन्टिकचे रेखांकन :-

नैसर्गिक वस्तू व मानवाकृती याचा आकार, रुप व प्रमाणबध्दता याद्वारे अभ्यास करणे. मानवाकृतीतील विविधता- ड्रेपरी विविधता असावी.

छाया - प्रकाशाचा योग्य अभ्यास

माध्यम - पेन्सील, क्रेऑन, चारकोल व शाई इ.

४. ॲनाटॉमी :-

(शरीरशास्त्र) मानवाच्या शरीराचा अभ्यास - (संपूर्ण स्केलेटन) व शिर्ष , हात, पाय, रोर्स इ. स्नायू (musceles), हाडे (Bones) रेखांकनासह अभ्यास करणे

५. व्यक्तीचित्र :-

शीर्ष अभ्यास (Head Study) चेहऱ्याचा आकर, ठेवण, पातळ्या, आकार, रूप यांचा अभ्यास, प्रमाणबध्दता, रचना व जागेचा विचार करून मांडणी, व्यक्ती वर्ण- विविधता, बसण्याची विविधता, ड्रेपरी विविधता- सविस्तर अभ्यास. माध्यम - जलरंग किंवा तैलरंग

६. निसर्ग चित्रण व बाह्य शिघ्र चित्रण :-

निसर्गाच्या बदलत्या रुपाचे, वेगवेगळ्या ऋतुमानाप्रमाणे सौंदयात्मक दृष्ट्या विविध रंग माध्यमात निसर्गचित्रण. विविध वैशिष्टपूर्ण घटकांचा व दैनंदिन जीवनातील वस्तुच्या घटकाचा निरीक्षणात्मक अभ्यास व शीघ्र रेखाटन (पेन्सील, इंक, जलरंग, पेस्टलरंग इ.)

७. चित्रात्मक संकल्प (Pictorisal Composition) :-

१) मानवनिर्मित व नैसर्गिक घटकाद्वारे अवकाश विभागणी

२) भारतीय लघुचित्र शैलीचा रेषा, आकार, रंग, छाया भेद व पोत ह्या मुल घटकाद्वारे अभ्यास

३) अलंकारीक शैलीचा अभ्यास, त्या शैलीत काम करणारे भारतीय कलावंताच्या तंत्राचा अभ्यास

४) अजंठा चित्रशैलीचा, तंत्राचा अभ्यास

५) बंगाल चित्र शैलीचा अभ्यास (मुलतत्त्वे, तंत्र व माध्यम इ. द्वारा)

६) घनवादाचा तत्कालीन कलावंताच्या चित्र शैलीवर झालेला परीणाम (उदा. जहांगीर साबावाला, गगेंद्रनाथ, हेब्बार, चावडा इ.) याचा अभ्यास

८. मुद्रा मुद्रण (Print Making) :-

अ) वूडकट, लायनोकट, तूड इनग्रेव्हींग इ. पध्दतीचा विविध तंत्राचा अभ्यास, एक रंग, दोन रंग आणि त्यांच्या विविध छटा द्वारा - मुद्रा मुद्रण.

ब) उठाव मुद्रा मुद्रणाच्या विविध पध्दती, प्रक्रिया, तंत्र यांचा सविस्तर अभ्यास,

क) उठाव मुद्रा मुद्रणाच्या - पध्दती, प्रक्रिया, तंत्र यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमीसह सविस्तर माहिती

ड) वूडकट, लायनोकट, तूड इनग्रेव्हींग - पध्दतीत काम करणाऱ्या तत्कालीन व समकालीन कलावंताचा, त्यांच्या शैलीचा निरीक्षणात्मक सविस्तर अभ्यास

९. स्थिरचित्र :-

विविध मानव निर्मित व नैसर्गिक वस्तू समूहाचा पार्श्वभूमीसह अभ्यास, छायाछटासह, प्रमाणबध्दतासह, मांडणीतील विविधता असावी.

माध्यम - पेन्सील, चारकोल, जलरंग व तैलरंग

१०. संगणक :-

१) Fundamentals of Computer

२) Operating Systems, Photoshop

३) Graphic User Interface ३ Windows

४) Computer Graphics using Corel Draw

५) Study of Corel Show, Corel Movie

११. वक्तृत्व आणि वादविवाद :-

रेखा व रंगकला विषयासी संबंधीत विषयावर वक्तृत्व व वादविवाद घ्यावेत, जेणे करून विद्यार्थ्यांना निर्मिती, रसग्रहण व स्वतःच्या चित्राविषयी सांगता यावं. त्यासाठी त्यांनी पुस्तके, मासिके कॅटलॉगस् (कलाविषयक) हाताळावे. चित्र प्रदर्शन बघावीत. तसेच भारतीय व पाश्चिमात्य कलेतील प्रमुख कलावंतांच्या चित्र व शैलीचे निरीक्षण आणि त्या संबंधी कलेची मुलतत्त्वे व डिझाईनच्या तत्त्वाच्या अनुषंगाने रसग्रहण.

१२. अजिंठा प्रकल्प :-

आपल्या परिसरातील जागतिक प्रसिध्द अजिंठा लेणीतील शिल्प, चित्र, त्यांचे विषय (जातक कथा) यांचा सविस्तर अभ्यास करून किमान २० ते २५ पानांचा (८||" x ११||") प्रकल्प तयार करणे आवश्यक आहे. ज्यात एखादा घटक घेऊन सविस्तर माहितीसह व रेखांकने, रंगीत चित्र, छायाचित्रे यांचा समावेश असेल. (उदा. अजिंठ्यातील वेषभूषा, अजिंठ्यातील केशरचना, अजिंठ्यातील पक्षी, प्राणी, अजिंठ्यातील शृंगार करणाऱ्या स्त्रीया, अजिंठ्यातील जातक कथा, चित्र व लिखाणासह इ.) विषयासह शिक्षकांची चर्चा करून अशा अनेक विषयावर प्रकल्प करता येईल. मात्र स्वतः तेथे जाऊन अभ्यास करूनच प्रकल्प करावा व स्वतः भेटी दिल्याची छायाचित्रे त्यात असावी.

सही/-

प्रा. सी.एन. पाटील

अध्यक्ष - ललित कला अभ्यास मंडळ

*****